

Waarom een symposium over waardigheid in de laatste levensfase?

Menselijke waardigheid is geen gemakkelijk begrip. Toch hebben talloze filosofen en godsdiensten geprobeerd er inhoud aan te geven. Het begrip staat centraal in het Handvest van de Verenigde Naties en van de grondrechten van de Europese Unie. Dat waardigheid niet gemakkelijk te omschrijven is komt doordat het betrekking heeft op de kwaliteit en de beschermwaardigheid van het wezenlijke of het eigene van mensen. Vanwege dat eigene kan waardigheid niet precies gedefinieerd maar slechts omcirkelend beschreven worden. In verband met de laatste levensfase en het daar plaats vindend stervensproces gebruik ik de term *'geëigend sterven'* als zijnde *'die wijze van sterven waarbij degene die gaat sterven, dit kan beleven als het meest afgestemd op zijn persoonlijke situatie en realiseerbare behoeften en wensen'*. Waardig sterven vergt dat hieraan wordt voldaan.

Sterven is gemakkelijk want het is onontkoombaar, maar waardig sterven is een kunst, een *ars moriendi*. Een kunst overigens die niet los staat van levenskunst want waardig kunnen sterven, vereist het vermogen om sterven een plaats te geven in het levensverhaal. Daarover moet zijn nagedacht en met betekenisvolle personen van de betrokkene gecommuniceerd worden. Dat vergt ruimte, tijd en beschikbaarheid van betekenisvolle personen. Dit kunnen partners maar ook vrienden, geestelijke verzorgers en soms artsen of verpleegkundigen zijn.

Het probleem is dat het bewustzijn te zullen sterven in onze samenleving verdrongen is en dat de geneeskundige zorg daaraan in hoge mate heeft bijgedragen. Die zorg is er vrijwel uitsluitend op gericht te voorkomen dat we sterven en alle sectoren van onze maatschappij, inclusief de kerken, zien dat juichend toe. We danken God als is voorkomen dat iemand aan de dood ontsnapt. Dit is geen verwijt, maar wel realiteit die het waardig sterven belemmert. De gerichtheid op behoud van leven, zelfs als dit vrijwel kansloos is, heeft als keerzijde dat over de mogelijkheid dat medisch ingrijpen niet lukt en men dus de kans heeft te zullen sterven, te laat of niet wordt gecommuniceerd. Mensen komen er daardoor niet aan toe stil te staan bij een bij hun wensen en behoeften passend sterven. Als wij echt willen zorgen voor waardigheid in de laatste levensfase, dan zal er over de mogelijkheid te zullen sterven eerder en eerlijker gesproken moeten worden. Dat vergt niet alleen een mentaliteitsverandering van werkers in de gezondheidszorg maar van iedere burger.

Waardig sterven is niet los te zien van lijden. Op zich zijn de methoden om lichamelijk lijden te verlichten enorm toegenomen. Desondanks vrezen mensen nu, waarschijnlijk meer dan in het verleden, dat lijden in de laatste levensfase hun waardigheid zal aantasten. Hierop wordt met levenstestamenten en euthanasieverklaringen geanticipeerd. Erkend moet worden dat lijden ondraaglijk en uitzichtloos kan zijn en dat levensbeëindigend handelen soms, als dat gericht is iemand zo waardig mogelijk te laten sterven, het beste van twee kwaden is. Dit vergt echter wel echte communicatie zoals eerder besproken en het onder ogen zien van de praktische en juridische dilemma's, zoals die bijvoorbeeld kunnen spelen bij dementie.

Cor Spreeuwenberg

Dilemma's verbonden aan de zorg voor het behoud van waardigheid in de laatste levensfase komen aan de orde op een door christendemocratische senioren georganiseerd symposium op 20 april in de Sint Janskerk te Maastricht. Aanmelden bij klaas@famneutel.nl. Inlichtingen bij cspreeuwenberg62@gmail.com.